

NOVICE

kmetijskih, obertnijskih in narodskih reči.

Odgovorni vrednik *Dr. Janez Bleiweis.*

Tečaj X.

V saboto 24. januarja (poznimna) 1852.

List 7.

Marko Kraljevič i Musa kesedžija.

(Dalje.)

To je cara ljuto zbolelo;
Pa mu reče hodža Čuprilijca:
»Gospodine, care iz Stambola!
»Ko bi Marko Kraljevič še živel,
»Bi pogubil Musa kesedžija.«
Pa po strani njega car pogleda,
Iz očesa se mu vlijo solze:
»Pusti to mi, hodža Čuprilijca!
»Kaj spominjaš Kraljeviča Marka?
»Že strohnele so kosti njegove,
»Že tri dolga leta so minula,
»Kar sim vergel bil ga v tamno ječe,
»Je od tiste dobe ne otvoril.«
Pravi njemu hodža Čuprilijca:
»Skaži milost, care gospodine!
»Kaj podaril bi junaku tistem,
»Ki naznanil bi, da Marko živi?«
Mu zaverne care gospodine:
»Dal na Bosni bi vezirstvo njemu
»Brez promene u deveto leto,
»Da ne iščem pare, ne denara.«
Skoči hodža na lohake noge,
I otvori vrata tamne ječe,
Ter izpelje Kraljeviča Marka,
Ga pripelje pred obličje cara;
Lasi so mu do zemljice černe,
Ga zakrivajo od spred i zadej,
Nohti, da zamogel bi orati,
Vzela moč mu je plesnoba ječe,
Je očernul kakor sivi kamen.
Car oprasa Kraljeviča Marka:
»Si zares še pri življenju Marko?«
»Še sim care, ali ne naj bolje.«
Jame car razlagovati Marku;
Kaj je njemu Musa bil učinil,
I on praša Kraljeviča Marka:
»Se zamoreš dvignuti o Marko,
»Da odideš u primorje ravno,
»Da pogubiš Musa kesedžija?
»Dam ti blaga, kolikor ti drago.«
Marko Kraljevič zaverne njemu:
»Aj, za Boga, care gospodine!
»Vzela moč mi je plesnoba ječe,
»Jaz ne morem gledati z očesom,
»Kako li se z Musom bojevati!
»Pelji me v gostivnico iz ječe,
»Daj na mizo vina mi i žganja,
»I debela mésa ovnevega,
»Kruha iz pšenice rumenice,
»Da sedé nekte dni krepčam se;
»Ko za boj sim, ti naznanil bodem.«
Pa pokliče car tri mlade brivce,
Jeden mije, drugi Marka brije,
Tretji pa mu nohte porezuje;
Pelje u gostivnico ga novo,
Da na mizo vina mu i žganja
I debela mésa ovnevega,
Kruha iz pšenice rumenice;
Marko se krepča tri cele mesce,
Da se stara moč mu spet poverne;
Praša car mi Kraljeviča Marka:

»Moreš zdaj se dvignuti o Marko?
»Smili se mi že ubogo ljudstvo,
Vse prokletega že toži Musa.«
Reče Marko caru iz Stambola:
»Suhe drenovine mi prinesi,
»Drenovine devetere lege,
»Da poskusim, če že kaj zamorem.«
Mu prinese suhe drenovine,
Stisne Marko jo z desnico krepko,
Skolje se na dvoje i na troje,
Pa iz nje mi voda ne preteče:
»Ne, za Boga, car! za boj še nisim.«
(Dalje sledi.)

*Kako za obilen in dober gnoj skerbeti *).*

Priporočilo vsim kmetovavcam.

Odprava zemljišne podložnosti je postavila vsaciga kmetovavca v tak stan, da je sedaj gospodar svoje zemlje, ktero zamore prost desetine veselejši obdelovati, in namest da bi tlačán bil družim gospodarjem, zamore svojo zemljo boljši obdelovati.

To je velika dobrota vsacimu zemljišu.

Ali — od druge strani je tudi medmejna mita ali col med našimi deželami in med Ogersko, Horvaško in Slavonsko vzdignjena, in ker je od dné do dné več železnic, ki grejo križem pot po vsih dezelah našiga cesarstva, po katerih je uvožnja vsaciga blaga v vsako deželo polajšana in vožnja ali froht nižji, ni treba da bi kdo vsigavedijoč prerok bil spoznati, da v malo letih bo cena našiga žita po vunanjim tako potlačena, da bo treba našim kmetovavcam skerbim biti, kako bojo ti gotovi prihodnji nadlogi v okom prišli.

Se hočemo temu ubraniti, ne smemo ne ure več odlašati, da se prvič: taci pridelkov poprimemo, v katerih nas vunanje blago ne bo moglo spodriniti; drugič pa, da mislimo, kako bomo svojo lastno zemljo bolj spodbodli, da nam bo več pridelka donašala.

Da pa rodovitnost zemlje povzdignemo, je prvo pred vsim: da skerbimo za več gnoja. Marsikterimu se bo to težavno in nekterimu celò nemogoče zdelo — ali to je velika zmota!

*) Iz časnika Štajarske kmetijske družbe vzamemo pričujoči popis, kteriga je lastnik veliciga zemljiša in predstojnik kmetijske učilnice v Grotenhofu poleg Gradca g. Hoepfner v imenovanim časniku pod naslovom: »Die Düngerbereitung in der steierm. Ackerbauschule zu Grottenhof« razglasil. Ker me je prečastiti prijatelj g. dr. Hlubek lani v hvalevredno učilnico peljal in mi prijazni g. Hoepfner tudi svoje gori popisano gnojniše pokazal, zamorem iz lastniga prepričanja poterdati, da njegovi sveti so kaj dobri sveti, ktere naj bi si vsak kmetovavec v vodilo svojiga kmetovanja vzel. Vrednik.

Lahko si je obilnišiga in boljšiga gnoja pridobiti, ako le stari šegi in termi slovo damo. Po stari nemarnosti ne bo šlo več, — nova marljivost mora nas navdati; prihodnjič moramo tudi z glavo, ne le z roko kmetovati.

Moje lastne skušnje so priča dovelj, da si zamoremo lahko več tečniga gnoja napraviti, ki je podlaga vsiga kmetijstva.

Ker veliko tursice pridelujem, sim mogel poprej skoraj vsako leto okoli 100 voz gnoja v mestu kupiti; vsak voz gnoja mi je z vožnino, mitnino (mavto) in družimi stroški blizo na 4 gold. prišel.

Si te velike stroške vsako leto prihraniti, sim dal v prazno gnojno jamo za čevelj visoko zemlje (persti) napeljati, na to sim djal gnoja za poldrugi čevelj visoko, na to spet 4 do 5 pavcov visoko zemlje, na to poldrugi čevelj gnoja, na to spet za 4 ali 5 pavcov zemlje in tako naprej zmiraj eno lego gnoja in eno lego zemlje do verha.

V 3 mescih sim imel že 5 lég zemlje in 5 lég gnoja, ktero mešanico sim dal vsak teden dvakrat ali trikrat z gnojnico polivati.

Pridobil sim po tem v 3 mescih 147 vóz tečniga gnoja, vsak vóz je bil 20 centov težak.

Potreba je pa bilo 26 dni k vsim u temu delu, ki sim ga po svojih poslih opravil. Če rajtam vunder za to opravilo 24 krajc. na dan, znese to za 26 dni skupej 10 fl. 24 kr., tedaj sim si prihranil od poprejšnih stroškov na leto 289 fl. 36 krajc.

Tako ravnam sedaj gnoj, in sim si ga namest 265 vóz, ki sim jih poprej skoz eno leto dobival, sedaj 514 vóz po tem ravnanju napravil.

Taka očitna skušnja, ki mi toliko dobička verže, me je nagnala, to svoje ravnanje vsim kmetovavcam živo priporočiti, ker se da tako lahko doveršiti. Povabim pa vsaciga: naj se pride k meni prepričat in pogledat, kako delam, da ne bo mislil, da so moje besede le prazna baharija.

Ali — dragi prijatelj! ne v zemlji, ktero navoziš na gnoj, leži to čudovito pomnoženje gnojá, ampak večidel v tem, da se iz gnoja tečna moč ne skadí in da ne gnjije.

Če namreč po stari navadi gnoj dalje časa visoko nakopičen leži, se sogreje in začne gnjiti; pri tem pa spuhti tečna moč iz gnoja, ki sadeže redí, in se vsa pogubi; gnojni kup od dné do dné bolj vpada, in preden na njivo pride, gaje že polovica manj od poprej.

Tako pa, de je ena lega gnoja od druge po nasuti zemlji ločena, se ne more gnoj tako hitro sogreti, strohni tedaj bolj počasno, in kar se iz strohnjeniga gnoja skadí redivne moči, jo vjame zemlja, ki nad gnojem leži, in se z njo pomeša in v njo vdela, zlasti če je gospodar večkrat dal gnojnico čez gnojni kup polivati, ktero si je v kakošno bližnjo jamo nabiral.

Zna biti, da bo kdo rekel: „kje pa bom zemlje dobil?“ Ako je le resnično iskati hočeš, prijatelj! je boš gotovo blizo sebe dobil, če ne živiš nad skalovjem.

Marsikter kmetovavec, kakor tudi jez, ima svoje poslopja tako pod kakošin grič ali goro postavljene, da, če hoče zemljo okrog pohištva odkopavati in po tem takim tudi pohištva bolj na suho in zdravo postaviti, bo imel zemlje več let za gnojniše dovelj.

Ilovnate njive gnojiti je tudi sam droben pesek za napravo takiga gnojniša dober, in je še bolji kakor druga perst, ker pesek teško zemljo

zrahlja in po takim rodovitniši naredí. Kdor ima pa pešene njive, si bo raji ilovce za gnojniše izbral, če si je kaj zbirati v stanu. Jez po svojim mislim, da je za gnojniše vsaktera zemlja dobra, ker se vsaktera na imenovano vižo iz gnoja puhteče tečne moči napiva in tako rodovitna dela.

Ker je pomnoženje gnoja v vsakim gospodarstvu prva in pglavitna stopnja do obilnišiga pridelka na ravno tisti velikosti zemljiša, in ker se na popisano vižo vsak kmet lahko in brez stroškov veliko več in bolj tečniga gnoja napraviti zamore, naznanim te svoje skušnje vsim kmetovavcam in jih lepo prosim: naj storijo tako, kakor sim jim svetoval. Prepričali se bojo gotoviga veliciga dobička.

Ni scer to mešanje zemlje z gnojem kakošna nova reč; v mnogih kmetijskih bukvah je že zdavnej hvaljena in priporočevana bila, — ali dokler dobri nauki le v bukvah in na popirji ostanejo, niso nikomur v prid. Le kader jih kmetovavci skusijo in v vsakdanjo rabo vpeljejo, se oživi mertva beseda in postane srebro in zlato, ktero kmetovavec po tem iz zemlje prideljuje!

Jožef Hoepfner,
posestnik Grotenhofškiga grada.

Gospodarske skušnje in priporočila.

(Zgodnji krompir). Kakor v „Novicah“ lani, je bilo tudi letos v časniku Štaj. kmetijske družbe priporočeno: da nar gotovši pomoč se gnjilobe krompirja znebiti je: zgódnji krompir saditi, ki že dozori, ko pride kužni čas mesca augusta. Tudi v Ameriki so to skusili, in po pismu iz Mihigan-a se je zvedilo, da so v Ameriki zgodnji krompir za sème že tako pokupili, da austrianski vagán po 5 fl. plačujejo, Bog da bi ga kaj dobili. Ker ga v Ameriki ni več dobiti, so se za sème Amerikanci že v Evropo vernili.

(Za čbelarje kaj!) Rusi redé kadar spomlad zgodaj nastopi in čbele še clo nič živeža nikjer ne dobé, polne čbelnjake prav dobro in prav dober kup takole: Po velikosti čbelnjaka postavijo pred-nj eno ali več lesenih korít (Holztröge), ki so dolge in oske; v koríto nasujejo dva pavca visoko nar lepši in suhe režene moke, ktera ni v mlinu skozi sitnico (pajtel) šla (ungebeuteltes feines Roggenmehl). Ljudstvo čbelic plane s silnim veseljem čez moko, se povalja v nji in se verne bogato obloženo v panje nazaj. Je vreme lepo, je vse živo, veselo in delavno, da je veselje viditi, ker čbele ne najdejo le v moki, česar za zalégo (Brut) potrebujejo, temuč tudi živež, ki jim je bolj prijetin, kakor je stara, kislá in plésnova zaloga. Moka pomaga čbelam, da se zgodaj in močno pomnožé.

Moka se jim tako dolgo poklada, dokler same ne jenjajo móčniga praha nositi. To pokladanje terpi 8, 10 dni ali še dalje, in na vsak panj se rajta sploh 2 funta moka.

Ker pa o tem času čbele žeja, naj se ravno tako postavijo blizo unih korít tudi koritica z vodo, kateri naj se polovica medene vode, (to je take, v kateri se je, ko je vrela, med raztopil). Te koritica se napolnejo nar poprej rahlo s suhimoblanci in čez te naj se vlije imenovana mešanica (voda in medena voda). Kmaló boš vidil, kako pametna živalica to vodo popivat leta.